

Tirsdag 30. april 1996

Aftenposten

Drapet på opphavsretten

kulturbatt

Erik Göthe er offentlig forsvaret for den svenske forleggeren Kalle Hägglund som fikk en pocketutgave av Adolf Hitlers bok «Mein Kampf» inndratt. Göthe supplerer Håkon Harkets artikkel 17. april.

En del av opplysningene i Håkon Harkets artikkel om det svenske forbudet mot «Mein Kampf» er til de grader uforståelig at Aftenpostens lesere får vanskelig for å sette seg inn i spørsmålet. Det er derfor trolig av verdi å få vite noe om domstolens resonnement.

I virkeligheten burde hele opphavsrett-verden, inkludert tjenestemennene ved WIPO i Genève, som forvalter opphavsrettskonvensjonen, hoppe høyt av forskrekkelse over Stockholms tingsratts dom mot forleggeren Kalle Hägglund. Men de angrep Stockholms tingsrätt retter mot hele opphavsrettens idé ble ansett som nødvendige utelukkende i én hensikt: å umyndiggjøre det svenske folk ved å undertrykke Hitlers og andre ledende nazisters tekster.

bindet konvensjonsstatene til en minimumsskyttelse av opphavsretten, mens domstolen som grunnlag for sin beslutning om at Bayern har ervervet opphavsretten mener at Bernkonvensjonen aksepterer talkonfiskering av en persons (Hitlers) opphavsrett. Ervervet av opphavsretten, mener domstolen, er skjedd gjennom inndragning på grunn av forbrytelser. Caryl Chessmans, men også svenske Jan Guillous og opplagt Knut Hamsuns, P.G. Woodhouses og Ezra Pounds forleggere må skjelve overfor rettsbeslutningen i Stockholm!

Komplisert jus

Rettsaken inneholder imidlertid også noen kompliserte rettsspørsmål som domstolen ikke engang har oppdaget.

For det første er opphavsrett overhodet ikke mulig å konfiskere i noe land. Bare i Italia har til nå såvidt man vet en domstol fått en så merkverdig sak på sitt bord, og den gjaldt nettopp «Mein Kampf». I Bologna i 1971 fastslo domstolen at Bayern ikke hadde opphavsrett til «Mein Kampf», ikke engang i selve Bayern der konfiskeringen ble gjennomført:

Trykkefrihet

Tiltalen og den fellede dommen mot forlegger Kalle Hägglund i Stockholm for utgivelsen av «Mein Kampf» handler nettopp om trykkefrihet, selv om rettergangen gjaldt påstått brudd på opphavsretten. Harket er inne på det samme, i likhet med formannen i P.E.N. Toril Brekke i Klassdekampen og Karl Emil Hagelund i Dagbladet. Forskjellen er kanskje at Hägglund slutter seg til tradisjonen blant svenske folkebevegelser - vekkelsesbevegelsen, arbeidsbevegelsen, arbeiderbevegelse, bondebevegelsen - og hevder at det ikke er forbeholdt en liten krets betrodde akademikere å få del i kilde-tekster og at det svenske folk har rett til fri adgang til også fiendens bøker. Hvilken spesiell norsk tradisjon Harket og Hagelund og Brekke følger når de leter etter metoder for å undertrykke «Mein Kampf», er jeg usikker på. Til tross for at jeg har vanskelig for å tro at det norske folk i sin alminnelighet mener at bokbrenning er en bra metode mot nazismen i Norge, samtidig som metoden ifølge det svenske folks erfaringer er dårlig mot nazismen i Sverige, overlater jeg naturligvis til nordmennene selv å avgjøre saken uten formaninger fra svensker.

Grotesk drap

Uansett trykkefriheten gjennomfører imidlertid domstolen i Stockholm med sin dom også et grotesk drap på opphavsretten. Bernkonvensjonen

«Det konfiskasjonstiltak som medførte at «Adolf Hitlers samtlige etterlatenskaper» ble overført til Fristaten Bayern er begrenset til utelukkende å gjelde den materielle eiendom som befinner seg der. Det er således ikke mulig å utvide dette til å gjelde opphavsretten og forføyningsretten når det gjelder den avdøde tyske diktators bok «Mein Kampf»».

Det er videre Sveriges (og Tysklands, og Storbritannias og så videre) rettstradisjon ikke å hjelpe til med en statlig konfiskering besluttet av en myndighet i et annet land, men å akseptere den når det er skjedd. Av den grunn avviste svensk Høyesterett svensk medvirkning til Tysklands inndragelse av jødiske firmaer når det gjaldt de deler av virksomhetene som fantes i Sverige, men aksepterte den inndragning av eiendom som skjedde i Tyskland.

Konfiskering

Stockholms tingsrätt har uten å forstå rent juridisk hva den har gjort, med sin dom vært Tyskland/Bayern behjelpelig med konfiskeringen av opphavsretten til «Mein Kampf» i Sverige. Forlegger Hägglunds følelse av å bli dømt etter tyske lover og ikke etter svenske, er derfor helt saklig riktig og man spør seg om dette inngår i den svenske maktelites store tanke om å «europesere» det nye Stor-Tyskland.

ERIK GÖTHE